

AD VITAM ET HONOREM

Profesoru Jaroslavu Mezníkovi přátelé a žáci k pětasedmdesátým narozeninám

BRNO 2003

OBSAH

Laudatio

MARTIN WIHODA, Nezapomenutelný Jaroslav Mezník	15
FRANTIŠEK HOFFMANN, Jaroslav Mezník a historiografický strukturalismus (<i>Jaroslav Mezník und der historiographische Strukturalismus</i>)	21
LUKÁŠ FASORA – JIŘÍ HANUŠ, Přínos Jaroslava Mezníka v diskusích o postavení Moravy v rámci českého a československého státu v letech 1968–1990	35
Bibliografie	47

Fontes et Historici

DALIBOR HAVEL, Brněnské zlomky Jeronýmova výkladu na Izajášovo proctví (<i>Brünner Fragmente der Hieronymus-Erklärung der Prophezeiung Isaias</i>)	67
RUDOLF PROCHÁZKA, Archeologie a historie v procesu poznávání raných měst (<i>Archäologie und Geschichte im Prozeß der Erforschung früher Städte</i>)	87
PAVEL KRAFL, Neznámá synodální statuta olomoucké diecéze z roku 1282 (<i>Unbekannte Synodstatuten der Olmützer Diözese aus dem Jahr 1282</i>)	101
MARIE BLÁHOVÁ, „...ad probos mores exemplis delectabilibus provocemus...“ Funkce oficiální historiografie v představách Karla IV. (... <i>ad probos mores exemplis delectabilibus provocemus... Die Funktion offizieller Geschichtsschreibung in den Vorstellungen Karls IV.</i>)	105
BOŽENA KOPIČKOVÁ, Glosa k revizi základní směrnice pro vydávání ediční řady Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (<i>Überlegungen hinsichtlich einer Revision der Editionsprinzipien der Reihe „Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.“</i>)	119
TOMÁŠ KREJČÍK, K listině Václava IV. pro rod Gonzagů z roku 1394 (<i>A proposito del privilegio concesso alla casa dei Gonzaga da parte di Venceslao IV nel 1394</i>)	125
RICHARD PRAŽÁK, Postava svatého Štěpána a dalších uherských Árpádovců ve starší české literatuře (<i>Die Gestalt des heiligen Stephan und weiterer ungarischer Arpaden in der älteren Literatur Böhmens</i>)	133

KAREL MARÁZ, K možnostem využití pečeti jako pramene pro heraldiku na příkladu pečeti středověké šlechty na Moravě v letech 1471-1526. Pečeti šlechtičien (<i>Zu den Möglichkeiten des Nutzens der Siegel als eine Quelle für Heraldik an Beispiel der Siegel des mittelalterlichen Adels in Mähren in den Jahren 1471-1526. Die Siegel der Edelfrauen</i>)	141
TOMÁŠ KNOZ, Středověký původ moravské šlechty v Zrcadle Bartoloměje Paprockého. Ke „konstrukci minulosti“ ve vrcholně renesančním dějepiscectví (<i>Der mittelalterliche Ursprung des mährischen Adels im Spiegel des Bartholomäus Paprocký. Zur „Konstruktion der Vergangenheit“ in der Blütezeit der Renaissance-Geschichtsschreibung</i>)	149
PAVEL SOUKUP, Lucemburské období v pojetí historiků „Spolku pro dějiny Němců v Čechách“ do roku 1900 (<i>Die luxemburgische Zeit in der Geschichtsauffassung von Historikern des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen bis zum Jahre 1900</i>)	167
JAROSLAVA HOFFMANNOVÁ, Jaroslav Werstadt, historik a archivář zapomenutý? (<i>Jaroslav Werstadt ein vergessener Historiker und Archivar?</i>)	177
PETR HORÁK, České myšlení v díle Alexandra Koyrého (<i>La pensée tchèque dans l'oeuvre d'Alexandre Koyré</i>)	189
JÍŘÍ NĚMEC, Potíže s životopisem. K „případu historika Eduarda Wintra“ (<i>Die Schwierigkeiten mit einer Selbstbiographie. Zum „Fall“ des Historikers Eduard Winter</i>)	199

Regnum, Gens, Natio

DUŠAN TŘEŠTÍK, Moravský biskup roku 976 (<i>Bischof von Mähren im Jahre 976</i>)	211
DAVID KALHOUS, Boleslav III.: Kniže na konci časů? (<i>Boleslaw III.: Herzog am Ende der Zeiten?</i>)	221
JOSEF ŽEMLIČKA, Poslední lov knížete Břetislava. K událostem ve Zbečně před Vánoce roku 1100. (<i>Die letzte Jagd des Fürstens Břetislav. Zu den Ereignissen in Zbečno vor Weihnachten im Jahre 1100</i>)	231
LIBOR JAN, Královské vilikace za vlády Václava II. (<i>Königliche Villikationen in der Regierungszeit Wenzels II.</i>)	247
MARTIN WIHODA, „... nec petiuimus nec habemus...“ Zlatá bula sicilská v královské volbě roku 1306 („... nec petiuimus nec habemus...“ <i>Die sizilianische Goldbulle in der Königskrönung des Jahres 1306</i>)	261
DALIBOR JANIŠ, „Marchionatum Moravie in feudum donamus“. Morava v lenních vztazích ve 13. a 14. století (<i>„Marchionatum Moravie in feudum donamus“. Moravia in the feudal relations in 13th and 14th century</i>)	273
ROBERT ANTONÍN, Čech a Lech. Poláci ve světě českých kronik 13. a 14. století (<i>Čech und Lech. Die Polen in der Vorstellungswelt böhmischer Chroniken im 13. und 14. Jahrhundert</i>)	291
JAROSLAV BAKALA, Přinesl rok 1335 přelom v dějinách Slezska (<i>1335: Eine Wende in der Geschichte Schlesiens?</i>)	305
LENKA BOBKOVÁ, Jošt Moravský markrabětem braniborským (<i>Jobst von Mähren als Markgraf von Brandenburg</i>)	313
TOMÁŠ BOROVSÝ, Zikmundovy zástavy na Moravě. Zápisy klášterních majetků (<i>Sigismunds Pfandschaften in Mähren. Pfandschaften von Klostergütern</i>)	327

MARTIN ČAPSKÝ, Spolek slezských knížat a jeho pokus o společnou obranu jižní hranice Slezska proti husitům. Poznámky k významu a datování grottkovského sněmu (<i>Der Bund der schlesischen Fürsten und seine Versuche um eine gemeinsame Verteidigung der schlesischen Südgrenze gegen die Hussiten. Bemerkungen zu der Bedeutung und Datierung des Grottkauer Fürstentags</i>)	341
JAROSLAV PÁNEK, Prelát jako prostředník mezi dvěma národy. Postavení olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského v česko-polských vztazích na sklonku 16. století (<i>Prälat als Vermittler zwischen zwei Nationen. Die Stellung des Olmützer Bischofs Stanislav Pavlovský in den tschechisch-polnischen Beziehungen am Ende des 16. Jahrhunderts</i>)	351
MILAN ŠMERDA, K dualismu zemí České koruny v pobělohorské době (<i>Zum Dualismus der Länder böhmischen Krone nach der Schlacht am Weissen Berge</i>)	363
JAROSLAV VACULÍK, K problematice náboženské emigrace z českých zemí v 18. století (<i>Zur Problematik der konfessionellen Emigration aus den böhmischen Ländern im 18. Jahrhundert</i>)	373
RADOMÍR VLČEK, Stát a národ v pojetí v pojetí ruských slavjanofilů (<i>Staat und Nation in der Auffassung der russischen Slavjanophilen</i>)	383
JÍŘÍ MALÍŘ, K prosazování národní identity na Moravě ve druhé polovině 19. století (<i>Zur Durchsetzung der nationalen Identität in Mähren in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts</i>)	393
PAVEL CIBULKA, Kdy zanikla Národní strana na Moravě? (<i>Wann hat die Nationalpartei in Mähren ihre Tätigkeit eingestellt?</i>)	405
ZDENEK JIRÁSEK, Ke vzniku exilové sociální demokracie po únoru 1948 (<i>On the Formation of the Exile Social Democracy after February 1948</i>)	417
PAVEL BALCÁREK, Usilování o restituci moravsko-slezské země. K problematice, státu, státnosti a národa (<i>Die Bemühungen um die Restitution des Landes Mähren-Schlesien. Zur Problematik des Staates, der Staatlichkeit und der Nation</i>)	423

Societas aevi Caroli, Venceslai et Sigismundi

JAN URBAN, Kultivovaný a ctižádostivý egoista aneb Z Čech až na konec jižní Moravy („Der Kultivierte und ambitionierte Karrierist“ oder aber „Aus Böhmen bis ans Ende von Südmähren“)	433
JÍŘÍ DOLEŽEL, Dodatky k seznamům členů brněnských městských rad první poloviny 14. století (<i>Nachtrag zu Mitgliederverzeichnissen der Brünnner Stadträte der 1. Hälfte des 14. Jahrhunderts</i>)	451
ZDEŇKA HLEDÍKOVÁ, Počátky kapituly u Všech svatých na Pražském hradě (<i>Die Anfänge des Kapitels zu Allen Heiligen auf der Prager Burg</i>)	461
FRANTIŠEK ŠMAHEL, Studie o cestě Karla IV. do Francie 1377/1378. V. Darované knihy a drobné záhady kolem nich (<i>Studien zur Reise Karls IV. nach Frankreich 1377/1378 V. Buchgeschenke und kleine Rätsel um diese</i>)	473
IVAN HLAVÁČEK, Ohlas prvního zajetí Václava IV. v roce 1394 v Padově (<i>Paduaner Echo der I. Gefängennahme Wenzels IV. im Jahre 1394</i>)	481
TOMÁŠ BALETKA, Rytířská kultura a recepce dvorské epiky na Moravě ve 14. a 15. století (<i>Die ritterliche Kultur und die Rezeption der Hofepik in Mähren im 14. und 15. Jahrhundert</i>)	491
MIROSLAV PLAČEK, Odras soužití několika rodin na středověkých šlechtických sídlech Moravy (<i>Der Wiederhall des Zusammenlebens mehrerer Familien an mittelalterlichen Adelsitzen Mährens</i>)	497

KAREL MLATEČEK, Několik poznámek k ekonomické situaci nižší šlechty na Moravě v předhusitském období (<i>Einige Bemerkungen zur ökonomischen Situation des niederen Adels in Mähren in der Vorhusitenzeit</i>)	509
DAVID PAPAJÍK, Nejvýznamnější šlechtické rody na Moravě podle zemských desk (<i>Die bedeutendsten Adelsgeschlechter in Mähren nach den Landtafeln</i>)	519
JIŘÍ MITÁČEK, K některým aspektům života řádu johanitů za vlády Lucemburků. Provinciální kapituly konané na Moravě a ve Slezsku, jejich význam ve správě provincie a komunikaci s řádovým centrem na Rhodu (<i>To some aspects of the Hospitallers life during the Luxembourg reign. The provincial chapters taking place in Moravia and Silesia, their importance in the province administration and the communication with the Order's Centre on Rhodes</i>)	533
MIROSLAV SVOBODA, Nástin majetkového vývoje řádu johanitů v Čechách v předhusitské době (<i>Überblick zur Besitzentwicklung des Johanniterordens in Böhmen in vorhusitischer Zeit</i>)	545
VERONIKA SLEZÁKOVÁ, Opověď nebo odpověď? („Opověď“ oder „odpověď“?)	559
MARTIN NODL, Krčmy a krčmáři (<i>Die Schenke und die Schenkwirte</i>)	563
KAMILA SVOBODOVÁ, Dva příklady vampyrismu v Neplachově kronice (<i>Zwei Beispiele von Vampirismus in der Chronik des Neplach</i>)	571
VLADIMÍR NEKUDA, Moravská vesnice v době lucemburské (<i>Das mährische Dorf in der Zeit der Luxemburger</i>)	579
PETR ELBEL, Knihovna olomouckého probošta mistra Pavla z Prahy ve světle testamentu z 1. 2. 1441 (<i>Die Bibliothek des Olmützer Propstes Magister Paul von Prag im Lichte seines Testaments vom 1. 2. 1441</i>)	595
THOMAS KRZENCK, Marginalien zur Rolle von Kindern in böhmischen Testamenten des 15. Jahrhundert (<i>Marginälie k roli dětí v testamentech z Čech v 15. století</i>)	611
ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ, Olověná plomba s lucemburským znakem z hradu Rokštejna (<i>k. ú. Panská Lhota, o. Jihlava, Morava</i>) (<i>Bleiplombe mit dem Wappen der Luxemburger aus der Burg Rokštejn [Katastralgebiet Panská Lhota, Bez. Jihlava Iglau, Mähren]</i>)	629
JIŘÍ KUTHAN, Rakousko, Salcburk, Bavorsko a jižní Čechy – ke vztahů architektonické tvorby v období 1390–1520 (<i>Österreich, Salzburg, Bayern und Südböhmen – zu den Beziehungen des architektonischen Schaffens in der Spätgotik</i>)	639
Aetas nova	
VÁCLAV BŮŽEK, „Rytířské kratochvíle“ na místodržitelském dvoře arciknížete Ferdinanda (<i>„Ritterliche Kurzweilen“ an dem Statthalterhof des Erzherzogs Ferdinand</i>)	653
VÁCLAV ŠTĚPÁN, Zabití pana Zdenka Říčanského Kavky z Řičan roku 1582 (<i>Die Ermordung des Herrn Zdeněk Říčanský Kavka z Řičan im Jahre 1582</i>)	663
JOSEF HRDLÍČKA, Jak zněl zvon sv. Jakub v Telči roku 1603? Ke kolektivní reprezentaci elit v systému lokální moci (<i>Wie klang die Glocke zu St. Jakob in Tetsch im Jahre 1603? Zur kollektiven Repräsentation der Eliten im System lokaler Macht</i>)	673
TOMÁŠ STERNECK, „Mnohem hůře nežli nepřítel.“ Z brněnské každodennosti v době dlouhé války s Turky 1593-1606 (<i>„Viel schlimmer als der Feind.“ Aus dem Brünner Alltag zur Zeit des Langan Türkenkrieges von 1593-1606</i>)	691
JANA ŠENKÝŘOVÁ, Rok položen Janu Jindřichu Štolcovi. Spory biskupského mana o čest, vražda a léno v letech 1606–1610 (<i>The Case of Jan Jindřich Štolc. Lawsuits of Episcopal Vassal about Honor, Murder and Feud during 1606-1610</i>)	703

HANA JORDÁNKOVÁ – LUDMILA SULITKOVÁ, Italové a Španělé v předbělohorském Brně (<i>Italiener und Spanier in Brünn in der Zeit vor dem „Weissen Berge“</i>)	715
JÍŘÍ PEŠEK, Proměny utrakvistického kultu v předbělohorské době aneb Jan Hus v knihovnách pražských měšťanů na přelomu 16. a 17. století (<i>Die Umwandlungen vom utrakvistischen Kult in der Zeit vor der Schlacht am Weissen Berge oder: Jan Hus in den Bibliotheken der Prager Bürger an der Wende des 16. und des 17. Jahrhunderts</i>)	743
BRONISLAV CHOCHOLÁČ, Soudní znalci, notáři či spekulanti? Role rychtářů na západní Moravě v 16. a 17. století (<i>Gerichtliche Sachverständigen, Notare oder Spekulanten? Die Rollen der Dorfschulzen in Westmähren im 16. und 17. Jahrhundert</i>)	753
JAROSLAV ČECHURA, Nový pohled na kalvínskou reformaci v chrámu sv. Víta (<i>Die kalvinistische Reformation im St.-Veits-Dom: eine neue Ansicht</i>)	761
MILENA BARTLOVÁ, Renesanční obraz s námětem upálení českého kacíře (<i>Renaissance Picture Depicting a Czech Heretic Burnt at Stake</i>)	771
JAN JANÁK, Moravský merkantilista a osvícenec Ignác sv. pán Schröffel z Mansberku (<i>Der mährische Merkantilist und Aufklärer Ignaz Freiherr Schröffel von Mansberg</i>)	779
DUŠAN UHLÍŘ, Rakouská cenzura, Grillparzer a král Otakar (<i>Die österreichische Zensur, Grillparzer und König Ottokar</i>)	785